

—Hon es vostre capitá—ahon es vostra bandera
Varen treure 'l bon Jesús — tot cubert ab un vel negre
—Aquí es nostre capitá—aquí es nostra bandera.
(Fragment de *Los Segadors*.)

Preus de suscripció

ESPANYA Y CATALUNYA FRANCESA

Un any (directament)	5 pessetes
Per corresposal	6 >
Un semestre.	3 >
Extranger y Ultramar preus dobles.	

Número solt 10 céntims.

REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN

Carrer de Banys Nous, núm. 20, principal

Hores d'Oficina: De 5 a 8 de la tarde

No s'tornan los originals. Bussó a l'escala.

SUMARI.—Als llegidors. —Exposició del sistema científich lulià, per *Mossen Salvador Bové*.—L'era d'Escorca, per *Mossen Miquel Costa y Llobera*.—Excursió desde 'l carrer de l' Avellana a la torra del «Seny de les hores» de la Catedral (Continuació), per *En Ramón N. Comas*.—Dalt del Cel, per *Mossen Jacinto Verdaguer*.—Lo Camamillayre, per *En Enrich Arderiu*.—A la Sma. y Pma. Concepció (inédita Segle XVII), per *Francisco Fontanel a.*—Succés extraordinari per lo escandalís, per *Joaquim Matas*.—Bibliografia Montserratina, per *En An'oni Bulbena y Tusell*.—***, per *Na Assumpta de Vallors*.—Gazetilles. —Lo domador y 'ls lleons, per *En Jaume Bofill y Matas*.—Pa de Sant Antoni.—Anuncis.

ALS LLEGIDORS

Pera 1900 ja 'us exposarem nostres proposits en el número antepenúltim.

Com deyam també allavors, hem anat duplicant l'envio, á fi de que nostres llegidors comprenent l'importanc'a de nostra tasca 'ns ajudin en la propaganda.

No 'ns esforcarem encareixentvos la necessitat que hi ha avuy dia de escampar les bones lectures, quan tots vosaltres haureu pogut observar los desastrosos efectes de la prempsa dolenta que no perdona medis de propagar lo mal, per procediments dignes de mellor causa.

Es un deber, donchs, de tot bon catòlich, el propagar á la mida de ses forces, les publicacions que surten á contrarrestar aqueixa avansada nefanda.

Els periòdichs que fomentan les males passions ostentan ben orgullosos una vida rica y regalada; els que practican y exortan al bé ¿no tenen dret á viure? Certament que sí y molt esperém de les persones de bona voluntat.

Aquells que reben nostre periòdich y no están al corrent de pago, els hi preguém que á la major brevetat procurin posars' hi, ó bé avisin á la Administració, pera que sápigam á que atindre'rs respecte al mutisme dels qu' están en descubert.

D' altre modo s'ens perjudicaria. Per una y altra cosa os en quedarà molt reconeguda

La Creu del Montseny

EXPOSICIÓ DEL SISTEMA CIENTÍFIC LULIÀ

PRELIMINARS

§ III. Digressió; los filòsofs Jaume Balmes y Anton Comellas

Potser algú dels nostres llegidors al arribar aquí nos dirán que estas doctrinas lulianes son contràries a lo que ensenyen dos filòsofs catalans de gran anomenada, En Jaume Balmes y l' Anton Comellas; ja que 'l primer en los capítols quint y sisé del primer llibre de la *Filosofia Fonamental* nos diu que l' orde intel·lectual humà ni 'ls sentits ni las veritats reals poden proporcionar-nos una veritat de la qual ne ragin totes, y 'l segon en los capítols XXIV, *De la síntesis de lo real ab l' ideal*, de sa obra *Introducció a la Filosofia, ó sia, Doctrina sobre la direcció al ideal de la Ciencia* (llibre terç), nos manifesta que lo amor a la veritat l' obliga a confessar que l' home ab sas forses naturals no ateny ni pot atenyir lo coneixement d' una veritat d' ahont ne deduesca tota sa ciencia. Mes com nosaltres creyém que estos pensadors no tocan gens ni mica la concepció luliana de la Ciencia Universal nos ha semblat be pararnos un xich pera mirar de probar las nostras conviccions pertocants a n' axó, obviant d' esta manera la dita obgecció.

En efecte, lo filòsof de Vich en lo capítol V de que havém fet esment, afirma y prova que no 's troba cap sensació que sia l' origen de la certesa de las altres; que encare que existís, no podríam pas establir res en l' orde intel·lectual, perque ab sensacions solas ni sisquera es possible 'l pensar; y que las sensacions, ni son la basa de la ciencia universal, ni de cap altre, puix d' ellas, que son fets contingents, no 'n poden rajar pas las veritats necessaries.

Donchs bé, prescindint de que 'l Beato Ramón no busca pas en las sensacions los Principis de la seva Ciencia, y de que ni aquestos son l' origen, segons ell, de las veritats que troba, sinó el motllo ahont han d' encabirshi be 'ls conceptes pera que resultin la enunciació d' una veritat; sempre havém de tenir present que en la Ciencia Universal Luliana, com ja diguerem, no deu buscarshi may la certesa ó existencia de lo contingent y de lo singular. «En orde al contingents y singulars, diu lo P. Pasqual, no pot haverhi ciencia especulativa de llur existencia, y axí pera ells no val lo discurs que 's forma dels principis universals de la Art, sino solament la experiencia.» (1)

Y l' Autor de la *Filosofia Fonamental*, al cercar en una sensació la certesa de totes las altres sensacions, busca la certesa de lo contingent y de lo singular, perque contingents y singulars son totes las sensacions. Per lo tant, quan afirma que la

ciencia trascendental ó universal en l' orde intel·lectual humà, mentres vivim sobre la terra, no pot rajar dels sentits, que no hi ha una sensació origen de la certesa de las demás, no combat molt ni poch la Ciencia Universal del Beato Lluís, sino que al revés diu lo mateix que ell.

Lo propi havém de dir de las altres duas afirmacions d' En Balmes, que ni la sensació primitiva, si existís, fundaria res en l' orde intel·lectual, y que las sensacions no poden ser la basa de cap mena de ciencia, ni universal, ni particular, puix en cap Sistema com en lo nostre 's veu tant be y tant gran la partió que separa 'l camp de las veritats necessaries y universals del de las veritats contingents y singulars, enlloch se veu tant clara la divisió entre l' orde intel·lectual y l' orde empíric ó sensacional. Los textos que podríam aduhir se troban a cada pas en las obras del Beato. Aném ara al capítol sisé. Allí se hi diu: «Probarem que en l' orde intel·lectual humà, tal com es en aquesta vida, no existeix cap principi que sia la font de *totas las veritats*; perque no hi ha cap veritat que las tanqui *totas*.»

Lo que havém dit de la paraula *origen*, podem ara repetirho respecte a las paraules *font* y *tancar*; aplicadas als Principis de la *Ars Magna* son quan menos impropies.

Pero be, al buscar un principi que sia la font de *totas las veritats*, que las tanqui *totas*, ¿preten inclourehi en aquestas, en la paraula *totas*, las veritats contingents y singulars? Perque si es axís, tampoch aquí combateríam En Balmes la concepció luliana de la Ciencia Universal. Donchs, sí, senyors: axís mateix es. Aquí prova lo sabi de Vich, y bellament per cert, que mentres vivim en aquest mon no tenim cap veritat que sia la font de totes las veritats reals, ó contingents y singulars, com ell també las anomena, y de las ideals ó necessaries. Puix sa doctrina es que «*cap veritat real finita pot ser l' origen de totes las demás*;» y entén per veritat real finita la expressió de un fet particular, contingent. A continuació de lo qual afegeix: «y per lo mateix no pot incloure en sí ni las demás veritats reals, ó sia 'l mon de las existencias (axó es, la existencia de lo contingent y singular) ni tampoch las veritats ideals, que sols se refereixen a las relaciones necessaries en lo mon de la possibilitat.»

De manera que en estas paraulas s' hi afirmen duas cosas: 1.ª no existeix una Ciencia Universal que 'ns duga ensemps al coneixement de lo contingent y de lo necessari; 2.ª no existeix una Ciencia Universal que 'ns duga al coneixement de totes las veritats ideals ó necessaries, tenint per basa un fet particular, contingent, ó millor, sa expressió.

Ab la primera, no 's combat de cap manera la *Ars Magna* luliana, com tenim dit

(1) *Exámen de la Crítica...* vol. II. pl. 317.

y probat més endavant; y ab la segona tampoch, perque la definició d' un principi lulià no es purament la expressió d' un fet particular, contingent, sino d' un fet universal y necessari. La definició de *Bondat*, per exemple: *Bondat es la rahó per la que lo bo obra lo bo*, encare que d' alguna manera tingui lloch en la creatura, en un fet particular, contingent, no 's pren primerament com á principi de la Ciencia Universal per aquesta rahó, sino que primerament se pren perque passa en Deu, y de una manera necessaria en conseqüència, y també universal, tant per verificarse en tots los demés atributs de la Divinitat, que son infinits é innombrables, com per verificarse també, encare que proporcionadament, en totas las creaturas. Per qual última rahó es també 'l perque prenem aquell principi com un dels de la *Arts* si bé secundariament, segons ja 's desprén de lo dit. Y axó es doctrina del Beato Ramón y de tots los seus deixebles. En defensa de la qual podem dir ara aquí ab Sant Thomás; *Bonitatem autem creaturae non assequuntur comodo sicut in Deo est, licet divinam bonitatem unaquaque res imitatur secundum suum motum.* (*Contra Gentiles*: llibre III, cap. 20). (1).

Té moltíssima de rahó, donchs, En Balmes quan diu que agafém una veritat requalsevilla, lo fet més segur, més cert per nosaltres, y que d' éll no 'n traurém res si no 'l fecondém ab veritats ideals. «*Jo exis-*

(1). Enlloch hem vist tant bellament explicada com en Sant Thomás la diferencia que hi ha entre la *Bondat* en Deu y la *Bondat* en la creatura. Vegis sinó.

«*Quomodo res divinam bonitatem imitentur.* Assimilari ad Deum est ultimus omnium finis. Id autem quod proprie habet rationem finis est bonum. Tendunt igitur res in hoc quod assimilentur Deo proprie in quantum est bonus.....

Divina bonitas simplex est, quasi tota in uno consistens; ipsum enim divinum esse omnem plenitudinem perfectionis obtinet. Unde, quum unumquodque in tantum sit bonum in quantum est perfectum, ipsum divinum esse est ejus perfecta bonitas; idem enim est Deo esse, vivere, sapientem esse, beatum esse, et quidquid aliud ad perfectionem et bonitatem videtur pertinere, quasi tota divina bonitas sit ipsum divinum esse.

Rursum, quia ipsum divinum esse est ipsius Dei existentis substantia. In aliis autem rebus hoc accidere non potest: ostensum est enim quod nulla substantia creata est ipsum suum esse; unde, si secundum quod res quilibet bona est, non est earum aliqua suum esse, nulla earum est sua bonitas; sed earum quilibet bonitatis participatione est eus.

Rursus, nou omnes creaturae in uno gradu bonitatis constituentur. Nam quarundam substantia forma et actus est, scilicet cui secundum id quod est, competit esse actu et bonum esse. Quarundam vero substantia ex materia et forma composita est, cui competit actu esse et bonum esse, sed secundum aliquid sui, scilicet secundum formam. Divina igitur substantia sua bonitas est; substantia vero simplex bonitatem participat secundum id quod est; substantia autem composita, secundum aliquid sui... Est autem et alio modo creaturae bonitas a bonitate divina deficiens. Nam, sicut dictum est, Deus in ipso suo esse summam perfectionem obtinet bonitatis; res autem creata suam perfectionem non possidet in uno, sed in multis. Quod enim est in supremo unitum, multiplex in inferioribus invenitur; unde Deus secundum idem dicitur esse virtuosus, sapiens et operans; creaturae vero, secundum diversa; tanto que perfecta bonitas alicujus creaturae majorem multipliciter requirit quanto magis a propria bonitate distans invenitur; si vero perfectam bonitatem non possit attingere, imperfectam retinebit in paucis. (*Contra Gentiles*: lloch citat). Llegexis tot lo capítol.

teixo, din, jo penso, jo soch. Veus-aquí fets indubtables, pero ¿qué 'n pot deduhir d'ells la ciencia? res: son fets particulars, contingents, qual existencia ó no existencia no afecta als altres fets ni ateny lo mon de la ideas.»

Peró axó no es combatre, sinó al revés confirmar la Ciencia Universal luliana.

Lo philosoph Anton Comellas, ab tot y la marcada originalitat que sempre mostra, res diu nou á la qüestió proposada per En Balmes; y fins la examina baix lo mateix punt de vista, y sas conclusions son idénticas á las d' aquest. Los coneixements que l' home pot adquirir ab sas forsas naturals, diu, están compresos en los tres moments, empírich, abstractiu y deductiu; y en cap d' aquestos s' hi troba una veritat de la que l' home 'n puga deduhir totas las demés.

Mes com lo philosoph de Vich en las sensacions y en las veritats reals finitas, En Comellas busca en cada un d' aquells moments, si en ells se troban, en las llurs veritats, la individualitat de totas las cosas, aixó es, lo singular, lo contingent: res de limitarse únicament á lo universal, á lo necessari. Y 'l Beato Ramón, com tenim dit més endavant, ensenya que la seva Ciencia Universal solament serveix pera las qüestions en las que lo predicat de lo que 's busca repugna ó concorda per si ab la naturalesa del subgecte. No vá contra, donchs, la téssis luliana, al sentar y probar sas afirmacions, lo philosoph de Berga. Escoltéulo sinó: «Cada una de las veritats del moment empírich es un fet que ha sigut obgecte d' observació. Y tals fets son cosas individuals y en cap d' ellas l' home hi veu la individualitat de las demés. . .

Si ab un acte de visió corporal veyém únicament al arbre A, no arribarém may á véurehi en ell lo individualitat d' un altre arbre de la mateixa classe, per més que ho pretenguém, sinó que necessitarém un nou acte de percepció. Lo mateix succeheix en tots los demés cassos d' observació.....» Aquesta doctrina está ben be conforme ab la doctrina luliana. No busca 'l Beato Lluí, es veritat, las veritats que son motilo de totas las demés entre las del moment empírich, però ab tot y després d' haverlas trobat en altre part, afirma clar y net que ab ellas solas no n' hi há prou quan se parla d' un subgecte singular y determinat, sinó qu' á las horas han de intervenirhi 'ls sentits proporcionats al obgecte, y aixó necessariament.

Després ensenya En Comellas que l' home tampoch pot deduhir tots los seus coneixements d' una veritat única que perteneixi al moment abstractiu. Com aquest moment es derivat del empírich, diu molt be, un coneixement abstractiu no pot ocupar lo primer lloch y ser la font d' ahont derivin tots los demés coneixements

(inclús per lo tant lo coneixement de lo individual y contingent.)

Més los Principis de la *Ars Magna*, encara que 'ls dihem los principis primitius de las cosas, may ha dit ningú que ocupessin lo lloch primer entre las veritats de que 's posessiona l' home axí que posa en activitat sas facultats cognoscitivas; tampoch los tenim com la font d' altres veritats, sinó com lo motllo ahont han de cabrehi bé y exactament aquestas pera esser tals; y no dihem que 'ns donguin *tots los demés coneixements*, sinó que ben clar n' exceptuem lo coneixement de la existencia de lo individual y contingent.

Lo que diu aprés es igualment doctrina luliana: «Un coneixement abstractiu á causa de sa generalitat no 'ns fá veure las individualitat del primer moment, axó es, del moment empírich. La contemplació del sér, de la causa, del espay, etz., no 'ns dúu al coneixement dels sérs, causas y espays particulars que podém percebre mitjansant los sentits. Ademés de la contemplació del objecte abstracte es necessari un altre coneixement que versi sobre lo individual.» Si, es veritat tot aixó; y per lo mateix la Ciencia Universal luliana está molt lluny de cercar en un coneixement abstractiu lo coneixement d' alló que atenyém ab los sentits; lo Beato afirma la autonomia, ó millor, independència, d' aquests, y «prevé en la seva Art lo método com han de treballar pera ferho ab exactitut, prescribint quinas potencias y la manera com s' han d' aplicar el experiment; però suposada la noticia experimental, alas horas entra lo discurs de la *Ars Magna* ó Ciencia Universal á descobrir lo que necessariament convé ó repugna á lo que en si es contingent: per lo que parlant ab propietat, solament pòt servir la Art luliana pera descobrir ab evidència los predicats que ab alguna necessitat convenen ó repugnan á la naturalesa del subgecte.» Axí parla lo Pare Pasqual en sa obra ja dita (vol. II, pl. 317), y ab aquestas mateixas paraulas ho diu lo Beato en varias de sas obras.

Després d' havernos probat, y tan bellament com veyém, que la existencia de lo individual no 's pot veure en una veritat del moment abstractiu, passa á manifestarnos que igualment no 's poden veure en una sola veritat del tal moment las veritats deductivas; y ab aquesta rahó, que es tant clara com verdadera: perque aquestas consisteixen en un principi obtingut per la inducció, ó en fets particulars, axó es, suposan lo coneixement de un ó molts fets individuals. «Pera arribar al coneixement de la virtud medicinal d' una especie de plantas, afegeix, no n' hi ha prou ab un principi del moment abstractiu, sinó que necessitem la observació de molts cassos especials d' aquella virtud medicinal. Y axí, per tots aquestos conceptes es necessaria la multiplicitat de co-

neixements en la ciencia del home.» Però veus, amat lector, com la Ciencia Universal que combat, sempre suposa que té la pretensió de dirnos fins la existencia de lo individual, de lo contingent. Si lluny está, donchs, d' una tal ciencia la Ciencia Universal del Beato Ramón, com realment ho está, igualment estará lluny dels atachs rigorosos però justíssims del philosoph Comellas.

Finalment, després d' haverho fet ab las veritats del moment empírich y ab las del moment abstractiu, proba tot seguit que las veritats del moment deductiu no 'ns ne poden proporcionar una que 'ns sia l' origen de *totas* las demés; perque, diu, y diu molt be, si las veritats del moment deductiu son fets particulars, no 'n tenim prou ab ellas pera veure los demés fets de la mateixa naturalesa; y son principis generals, no 'ns fan veure ni una individualitat.

Sempre la mateixa suposició, y de consegüent aquestos tiros sempre li passarán per sobre á la Ciencia Universal luliana: may la tocarán per res. No, los Principis de la *Ars Magna* no 'ns farán veure cap individualitat, però una vegada aquesta nos es coneguda per medi dels sentits, si volém saber alguna cosa, ells nos ho dirán clarament; y com ¿donchs enmotllant los conceptes ó termes que entrin en la qüestió proposada en las Definicions y Condiciones d' aquells Principis: lo que diga 'l motllo que aquestas forman, tal será la solució que 's busca; y com pot ser axó essent aquells Principis tant generals? donchs per medi de la contracció y especificació de lo general á lo particular que 's busca.

Tenim, per lo tant, que 'ls philosophs Jaume Balme y Antón Comellas, al combatre la possibilitat d' una Ciencia Universal no combateren pas la Ciencia Universal luliana; sinó que ben al revés, en tot lo que digueren pertocant á aixó, ensenyaren lo mateix que 'l Beato Ramón Llull: la Ciencia Universal d' aquest y la que suposavan aquells son tant distintas com la nit y 'l día.

MOSSEN SALVADOR BOVÉ

Martorell 29 Novembre 1899

L' era d' Escorca

(TRADICIÓ DE LES MONTANYES DE LLUCH)

Escolta joh caminant!
qui passas endevant
del alzinar gegant
per l' espessura.
La veu de l' avior,
del bosch ab la remor,
te diu un fet d' horror
qu' encare dura.

Per testimoni cert,
mira 'l fondal obert
de romaguers cobert
dins exa tanca.
Ningú hi devalla may,
que dins el seu espay
ab un secret esglay
tot cor demanca.

Avench es malehit
aqueix fondal humit,
y fa més por de nit
que no la forca.
Estrany es el seu nom
qui dura Deu sab com:
l' avench es per tothom
l' era d' Escorca.

Un' era axó es estat
ahon en temps passat
batían el bon blat
de la montanya.
En aquest cingle aspriu
s' hi veyia cada estiu,
alegre com un niu
qu' en sol se banya.

Un día al ull del sol,
de l' era en el redol
folgava viu estol
de gent pagesa.
En festa de guardar
tot era feynejar
y riure y flastomar
sense represa.

De sopte, pel camí
de Lluch, se va sentí
el só vibrant y fi
d' una campana:
Jesús omnipotent
anava en Sagrament
d' un pobre pacient
á la cabana.

A l' era 's va acostar
pausat el combregar,
y el riure y flastomar
no 's detenía...
Devant tal avalot,
s' atura el sacerdot...
¡Horror! com un gran clot
l' era s' obría.

Aquest avench obrí
la boca, y engolí
dins la negror sens fi
l' era perduda.
La gent y el bestiar
s' hi varen estimbar,
seguint sense parar
l' aspra batuda.

May mes desde llavors
pararen aquells morts:
el blat humit de plors
batén encara.

Per sempre axí batrán,
fins aquell día gran
en que 'ls morts sortiran
á la llum clara.

Qualqué diu qu' ha sentit,
passant en l' alta nit,
pel bosch tot estremit
remors estranyes...
Cançons com infernals,
trot fondo d' animals
y esquelles, dels penyals
en les entranyes.

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, Pvro.

Mallorca 1899.

NOTA. Una tradició consemblant á la present se troba pel territori d' Arles á Provença (V. «Mireio» Cant, VIII). Sembla la mateixa idea, trasportada ab les degudes variants, desde les planures de la Camarga á les cingleres de Lluch, tal volta per medi dels provençals qui s' establiren á Mallorca despres de la conquesta.

EXCURSIÓ

desde 'l carrer de l' Avellana á la torra del
«Seny de les hores» de la Catedral

TREBALL LLEGIT EN LA VETLLA DEL 21 D' OCTUBRE
DEL 1898, EN LO «CENTRE EXCURSIONISTA DE CA-
TALUNYA.

Al Sr. D. Joseph Fiter é Inglés-
primer President de l' Associació
Catalanista d' Excursions científiques,
cas, primera societat excursionista
d' Espanya, dedica aquest treball
com á penyora d' alta considera-
ció al fervent patrici.

L' Autor.

(Continuació)

La iglesia del Rey al Convent de Santa Clara establert en 1233 per monjes damianes de la ciutat d' Asis, en aquella s. litaria capella dedicada á Sant Antoni Abat al voltant de la que 's aná constituínt la populós barri de Ribera y que en ordre á la disposició de Felip V hagué d' esser també erderrocada, fou instalada en aquell lloch en que la veyem ara, quan les monjes, per cessió del mateix monarca passaren á ocupar la part mes nova del antich palau dels monarques aragonesos en 1716. Ocupa donchs aquella antiga sala dels embaxadors hont los nostres reys rebien en audiencia á tots aquells qui per un concepte ó altre devien tenir ab ells alguna audiencia. Difícil es retenir en la memoria totes les embaxades que foren allí rebudes. Pero recordarem que en aquell lloch Ferrán d' Antequera vá rebre la de Joan Fivaller, aquell conseller segon que aná á exigirli que satisfés lo vectigal de la carn que sos criats no havien volgut pagar al fer ses compres en lo mercat; que al sortir d' allí per la propera plassa del rey després d' haver celebrat audiencia Ferran V fou escomés per un pagés de Canyamas ferintlo en lo coll; y entre altres fets notoris que allí se desenrotllaren, hi ha lo d' haverhi sigut exposat després de mort entre altres personatges aquell tan desgraciat Princep de Viana, l' idol de les esperances dels catalans del temps de Joan II. Desfigurat

avuy, á molts pòchs dels qui atrets per la devoció visitan aquell tranquil lloch sagrat, en altres èpo. a tan fresós per los enrahonaments dels curials que hi acudien á despatxar los assumptos que tenien entre mans ab lo tribunal civil establert allí y en la mes moderna casa hont are hi ha establert l'importantíssim Arxiu de la Coròna d'Aragó, en virtut de lo qual per lo continuo rumor que allí s'axecava entre tant parlar, havia sigut dit *sala del borboll*, porta á la memoria fets de la nostra historia que fora bó no tinguéssim tots plegats tan oblidats. Relligiosament parlant, fora del respecte y veneració deguts á tot lloch hont s'hi celebran los Sants Misteris de nostra Santa Relligió, ofereix pera les animes piadoses, lo tenirhi sepultura sagrada en una de les galeries altes, los cossos venerables d'aquelles dues fundadores del institut de monjes claretas entre nosaltres, Sor Agnès y Sor Clara mortes en opinió de Santedat, lo cós de Sant Benet militar, mártre d'un dels primers segles del Cristianisme. Lo recort d'haver devallat en aquell siti, ja que no en lo mateix edifici en 1218 la Verge Santíssima pera indicar al jove monarca d'Aragó en Jaume I. y á son preceptor Pere Nolasch, la conveniencia d'establir l'ordre de la Mercé. Allí está establerta la primera Associació de Filles de Maria fundada á Barcelona y l'antiga confraria del gloriós Sant Magí, en altre temps una de les mes característiques de Barcelona. Artísticament considerada la tal iglesia, ofereix en son retaule major un bon exemplar p'ateresch; un magnífich grupu representant lo referit descens de la Verge, penyoia eloquentíssima del geni del malhaguantat Saladrigas, ja retret mes amunt, un altre grupu igualment escultòrich representant á Maria tenint en sos brassos á son Fill devallat de la Creu, obra del massa oblidat artista l'Adrià Ferrar qui tan brilléja á principis de l'actual centuria, acreditantse sobiranament, per ses obres de talla ben primoroses, y per últim una Santa Rosalia de Palermo de bastant valor artístich.

Tots aquestos objectes y recorts prengueren cos en ma imaginació may vagativa, durant aquella estona que vaig esperar l'hora de poguer efectuar ma desitjada ascensió al capdemunt de la torra del «Seny de les hores» que tenia sobre mon cap. Mirada perpendicularment á verdadera fredat lo contemplarla. Sembla ben be, que aquell macis de pedra, pert l'equilibri y tot plegat cau pera agafar dessota al qui trova.

Va arribar lo dependent del rellotger á qui esperava y entrarem al temple, aquella joya del art ogival de la qual n'ha dit un alemany, que voldria possehir una petxina suficient gran per tancarhi tan preuhada perla. De la que tant enamorat estava l'inolvidable Marian Aguió, que deya que quan fora al cel l'anoraria, y demanaria á Nostre Senyor que li permetés fer un foradet per hont pogués contemplarla. Traspasat lo llindar de la magnífica porta de Sant Ivo, per hont se comensá la construcció de tan important fàbrica á primer de Maig del 1298 mercés al interés del rey Jaume II. la Just secundat pel bisbe, sino pel capitol que no falta

qui ha dit que no hi venia gayre be en execar una nova catedral substituidora de la de Berenguer lo vell, y obert lo cancell que nos recorda lo talent inagotable del bondadós Lluís Rigalt, aquell artista de verdader geni, qui nos ha deixat bastantes obres ben fetes, que en sa majoria passen per esser d'altres, se 'os ofereix un d'aquells punts de vista tan hermosos é imponents á la vegada, que nos ofereix per tot arreu lo sant temple barceloní. Sens deturarnos comencém á pujar entre una fosca atenuada de tant en tant per la claror que penetra per les estretes obertures que á manera d'aspilleres s'obren en lo groixut mur, los cent y tants grahons de l'escala en espiral ó de caragol han de conduhirnos al quarto de la maquina del rellotge. Al comptarne quaranta un, trovém la tancada porta del orga y nos acuden á la memoria los noms d'una llarga sèrie de mestres de música que 'n son encare honor de sa patria, per mes que aquesta no haja cumplert ab ells fentne avinents sos mérits á la posteritat.

Lo ja citat Pere Albert Vila aquell á qui sos contemporanis anomenaven lo *gran musich*, que disfrutá d'una reputació tant extraordinaria que *molts musichs venien de Italia, de Fransa, de tota Spanya y finalment de tot lo mon hont hi havia homens hàbils de música sols per veure y prouver si los fets de dit canonge eren tant com la fama n'era divulgada*, marxá al cap de tots seguintlos al arribar los nostres dies, lo celebrat Matheu Ferrer, mes generalment conegut per *Matheuhet*, tan apreciat per son saber musical per tots quants eren entesos en tan difícil art, com ho es lo de la música; lo reputat Anselm Barba y lo no menys acreditat mossen Ramon Gili.

D'aquella porta varen sortir un día de principis del mes de Juny, abatuts, desfallits y casi sens vida que sols podia animar l'esperança de que al capdevall no l'acabarien en lo suplici aquells animosos patricis que buscats per tots los recons del temple, tan prompte havien comensat á tocar á sometent, en aquells solemnes instants en que eren portats al pals uns y á la forca los altres, aquells, no menys decidits patricis que 's'anomenaren mossen Joaquín Pou, P. Joan Gallifa, Joseph Navarro, Salvador Aulet y Joan Massana, per veurer si tindrien ocasió de no caurer en mans de les autoritats franceses; setanta dues hores estigueren amagats dins les manxes del orgue; y que no guardantlos hi lo promés al cap d'aquell dia també eren executats en les forques de l'explanada de la Ciutadela afegint d'aquesta manera als noms d'aquells mártres, los seus que no eren altres que los de Ramón Mís, Juliá Portet y Pere L. stortras, quines cendres d'uns y altres depositades en vuyt urnes, inútilment esperan aquella honorífica sepultura que ben merescuda tenen y fá mes de anys se 'ls te promesa. Anant muntant sempre y admirant á cada moment mes la mestria del arquitecte que dirigí l'obra, vaig mentar també aquells dos esmolets que empenyats pel poble pujaven aquella escala en aquell célebre día *del rebombori de les quintes* pera tocar á sometent ab la Honorata. Per estar tancada també passem de llarch aquella altre porta que es 'a que dona sortida al terrat baix del edifici y es-

bufegant y comptant aquells grahons que si no tenen palm y mitj d'alçada poch se 'n hi falta; al cap y á la fi, se'ns ofereix la vista de la magnífica fatxada del susít quarto del rellotje. Sobre la porta delicadament esculptural hi campeja l'escut de Catalunya, cobejat per l'imatje del Redemptor en la Creu. Una inscripció nos diu que. *en lo any de la Nativitat de Nostre Senyor Jesucrist M. D. LXX. VII. fou feta aquella obra posantse lo rellotje y fentse nova la campana dels quarts.* De manera que en aquella época, es quan se feu aquella construcció que ocupa circh dels cayres de la torre, venint á formar un exágono irregular, per poguershi tenir ben acondicionada la máquina del seny de les hores.

La tal máquina fou substituïda per l'actual que vá deixar enllestida y perfeccionada en Albert Billeter, mestre rellotjer catalá en 1864. Al véuerla atrau l'atenció fins dels mes llechs en maquinaria per son aspecte que be 's pot calificar d'artístich. Los inteligents y per lo tant los únichs competents per donar autorisat parer, la conceptúan de molt excelent, per lo que es una penyora de que aquí també habém tingut bons mestres en l'art de la rellotjeria. Entre les inscripcions mes ó menys artístiques que hi há en la fatxada del tal quarto, s'hi llegeixen los que diu. «Jo Ramón Llaugé, manyá, trovantme conseller sisé en l'any 1653 prenguí possessió del rellotje»; la que dona noticia dels qui eren consellers al construirse la obra de que fem referencia, anotant á Miquel Oliver, donzell; mestre Simó Joan Desplá, doctor en Medicina; miscer Magí Pelegri, doctor en Drets; Jaume Sala, mercader, y Joan Novi, matalasser; altres consignan los noms del rellotjers ó encarregats del rellotje Jaume Llorens, Joseph Boatella, Nicolau Costa, Bartomeu Bofill además d'algúns que 's fan menys inteligibles.

Oberta la porta que doná accés á l'escala que hi ha pera pujar mes amunt, al cap de 27 grahons podem contemplar aquell joch de voltes arestades que constitueixen lo sostre de la galeria de la torre, admirant una vegada mes la bondat de l'obra. A'guns destrossos se vehuen en varios punts: mes que la manifestació de lo que ha accionat lo temps, son productes de les inclemencies de l'atmosfera, y mes encare, penyores de la nalignitat humana. Pujant 28 grahons mes, d'una escala estreta y antiartística, ab los quals s'arriba al computo de 209 grahons s'arriba en lo plá terrat de la torre. Es aquella plataforma un octógono irregular que per una banda te 10 metres ab 20 centímetros de diámetro y per l'altra 8 meiros ab 12 centímetros. Está voltada per una barana artísticament trepada que te d'alçada 1 metre 52 centímetros. Be valdría la pena de que qui hi tinga obligació la fassés visiurar puix en algunt punt la tal barana no está gaire segura y per lo tant en perill d'anarsen daltabaix. Sens donarnos en compte el esser allí dalt nos trobavem á 54 metres y 46 centímetros sobre lo nivell del carrer.

RAMÓN N. COMAS,

(Continuará.)

DALT DEL CEL

*Dalt del cel
dalt del cel tinguem posada,
dalt del cel.*

Cap al cel qui hi vol venir
jo li 'n diria la escala,
te no mes deu escalons
y tots deu son d'or y plata.

Al primer sentireu plors,
al segon mitjes riatlles,
y després dois remoreig
de les angéliques arpes.

No hi pujareu solets, no,
sino ab l'angel de la Guarda,
al cap d'amunt hi ha Jesús
per darvos una abraçada.

JACINTO VERDAGUER. Pvre.

LO CAMAMILLAIRE

Es del Plá d' Urgell.

Quan la llevor es ja enterrada y 'l temps fresqueja surt lo camamillaire de sa cabana; al cap la gorra musca, les alforjes y 'l tapaboques á l' espatlla, y á l' esquena un sach de la bona camamilla de Linyola.

L' hivern s' atansa y 'l glaç comença á despenjarse dels núvols fent ploriquejar la terra: mes ell oblida la natura y fins son propi sér; que ha deixat al mitj de la fumada cambra embolicada en greixosa manta y llensol de negrenques y gastades borres á sa pobre mare, á qui corseca la febre: la febre..... y la pobresa.

Bé prou l' acora lo feixuch mal d' aquélla que li forní en sa infantesa tants de consols; prou l' agulleja la requesta ab que avants d' eixir ha escorcollat lo petitet rebost poch menys que vuyt. Y bé, la seua mare tant malalta no menjará pas gayre: sempre n' hi haurá per' una setmana.

Cavilós, ple de delit, oprés lo cor, trasca que trasca vá sempre amunt. Per ell no hi ha marges, ni ponts, ni cegles, ni cims, ni valls, ni pujades difícils, ni perillones baixades. Sols pensa que allá dalt li comprarán al manco un poch de camamilla; que allá dalt hi trobará tal volta un brot de salut pera dur á casa. Y en son afany passa com un llamp pe 'ls pobles de la comarca de Balaguer y de la florida vall d' Ager, arribant fins al Pallars: crida per tot arreu la bona camamilla y la va venent de lliura en lliura y de onça en onça.

Ja no n' hi resta: lo que n' ha tret es lo petit brot de salut que ha de dur á casa: poch es; mes, ja hi tornarà una y cent voltes á cercar lo remey pera la seua mare á qui poch á poch anirá curant.

Les comarques totes coneixen ja la camamilla: lo

bon fill per totes elles l' ha portada: de totes n' ha tret l' envejat brot de salut.

L' hivern s' acaba y aquella aymada mare s' alsa esplendent y magestuosa d' un llit de flors, llit que li ha bastit l' amor de son fill; y passeja arreu orgullo-sa sa dignitat.

Catalans; nostra mare es Catalunya; portemlahi tots lo brot de salut.

ENRICH ARDERIU

JOYAS DE LA LITERATURA CATALANA

~~~~~ SEGLE XVII ~~~~~

A la Sma. y Ama. Concepció ⁽¹⁾

Del Fill inmens la puresa
A la de la Mare ilustra;
Qu' entre los dos la alabança
No es semblant per esser una.
Una es la carn adorable;
Qu' ab dolsa finesa summa,
Dona la Mare amorosa
Y amorós lo Fill oculta.
Sol qu' en lo núvol intacto
Posa la morada augusta,
No permetria en son trono
Las mudanças de la lluna.
Aquell candor inefable,
Mirall de eterna ermosura,
Com la destiná per nostra,
Ja la previngué per sua.
Celebrém donchs á la Reyna
Sempre pura.
Que de Jesús Salvador la puresa,
A la puresa de Maria ilustra.

ALTRE

La Filla del summo Rey,
De sos favors coronada
Per Reyna de las esferas,
No fou del infern vassalla.
La Mare del Redemptor,
Que romp la cadena infausta
De la esclavitut antiga,
No fou de la culpa esclava.
La Esposa de aquell Amor,
Amor qu' ab flamma sagrada
Als cors de gracias ilustra,
No fou captiva en desgracia.
Lo Poder, Saber y Amor,
Antes de inundar las ayguas,
Al gran Noé previngueren
Coloma, Olivera y Arca.
Mare, Filla y Esposa,
Coronada
Del Redemptor, del Rey, y del Amor,
No fou ja mes del error
Subjecte, Esclava, Vassalla.

(1) Poesias inéditas de Francisco Fontanella, que forman part de la colecció, próxima á publicarse, ordenada per Bernad Durán.

Succés extraordinari, per lo escandalós

Avuy, 5 de Desembre esta vila de Besalú ha despertat consternada, al correr de casa en casa y de persona en persona la terrible nova de que aquesta nit se havia robat, de esta iglesia parroquial, unamunió de reliquias de Sants, posadas en un estotg de plata y principalment la notable, per lo gran y espléndida del *lingnum Crucis*, que per privilegi especialíssim, aquí se veneraban, ésta desde lo sigle onze, en sos principis portada de Roma, per son relligiós compte Benat Tallafarro, probablement, y que caracteriza lo escut y segell de esta vila. Lo molt il·lustrat senyor Monsalvatje en sas «Noticias Históricas», tomo segon n' dona molt as, respecte á sa historia.

Se anomenava sempre la Santíssima Vera Creu; tenia son arbre uns 10 centímetres y quatre brassos, los de dalt mes curtets, semblant á la creu de Caravaca; cuberta la sagrada fusta per un costat y fins á comensar á cubrí lo altre, ab planxa de or, y, almenys quatre pedras; recordo una groguenca, com topaci, altre verda y altre violeta; y lo estotg montat dintre un temple, molt trevallat de metall daurat y tot sostingut per un peu circular.

La vila es plena de tradicions referents á dita Vera Creu y se pot assegurar que sas historias van tan lligadas, que no se pot anomenar una cosa sense pensar en la altre.

Tothom busca y demana y está ansiós per ditas reliquies, especialment la de la Vera Creu, que si sa pérdua causa un gran trastorn á n' aquets vehins, lo profit material dels lladres será ben petit: puig que son temple ó doser, val sols per son trevall, pero nó per son material. Si Deu volia que se tornés á recuperar tals joyas, no dupto que tots rebríam goig inmens y tindria premi lo qui n' fos causa.

JOAQUIM MATAS.

Besalú, 5, 12, 99.

BIBLIOGRAFIA MONT-SERRATINA

SEGLE XIX. ^{en}

(Continuació)

—*Benvingut Socias.* «La Veu de Catalunya.» Setmanari popular. —Barcelona, 1896. N. 42.

Article d' en Ramon N. Comas, llochant lo dit Socias dexeble del P. Guzman.

—LA MARE DE DEU DE MONTSERRAT. Notes curioses. (Lo mateix periòdic e autor anteriors). 1898 N.ºs 36 e 37.

—LO FALS HERMITA DE MONTSERRAT. Rondalla històrica d' en F. Carreras. *Calendari Català.* —Barcelona, «La

Catalana», d' en Jaume Puigventós, 1898. En 8.ª, 7 pàgines.

Tiraatge apart del mateix any e impressor.

Encare hi hà del sus dit autor e publicació anteriors:

La creu del comte de Foix e el tresor de Montserrat.—Barcelona, 1869. 8 pags.

—ALBUM DE MONTSERRAT. Colección de 32 fototipias con un texto histórico y descriptivo ilustrado con numerosos grabados.—Barcelona, Parera y C.^a, editores), F. Giró, 1899. En fol. apahissat. 84 pgs.

Ab lo text francès confrontat.

—VISTAS DE MONTSERRAT. —(Barcelona, 1898). En fol. apahissat.

Aplech contenint unes 36 vistes, procehides d' una descripció històrica, per lo P. S., ab la monografia de cascuna vista al peu, en castellà e en català confrontats, procehiment verificat per primera vegada.

—MONTSERRAT. *Album-Guia-Plano-Historia de la célebre montaña catalana...* Texto histórico-descriptivo por Eudaldo Canibell, Excursionista.—Barcelona. «La Académica» de Serra H.^{os} y Russell, (1898). En 8.^a

—MONTSERRAT. *Guía diamante*.—Guide diamant.—Barcelona, (Puig, Editor), J. Jepús, 1898. En 16.ª 224 pàgines.

Text d' en L. García del Real, ilustrat ab 16 fototips.

—JUAN GARÍN *Tradiciones y leyendas españolas*, por L. García del Real.—Barcelona, Luis Tasso, 1898. En 16.ª T. III. Págs. 65-79.

—GARÍN: *Tradición catalana*.—Barcelona. Salvat é hijo, M.DCCC.IIC. En 16.ª 10 pgs.

Sátira d' en Apales Mestres, decorada d' ell mateix en 16 representacions o estampes colorides.

—HISTORIA DE FRA JOAN GARÍ, ERMITA DE MONTSERRAT. —Barcelona, «La Catalana» de Puig-ventós M.DCCC.IIC. En 16.ª 16 pgs.

Es una imitació del present recopilador d' un Ms. en pergamí e d' uns retaules qui eren al claustre del Monestir mont-serratí, segons diuen les cròniques

—MONTSERRAT A LA VISTA. Album de fotografías de la célebre montaña con un resumen histórico, algunos itinerarios y otras indicaciones útiles al viajero.—Barcelona, López Editor, (1899). En 4.^t apahissat.

Album contenint 32 fototipies.

—DE MONTMARTRE Á MONTSERRAT. D' un Moulin á un un Monastère.—París, Société du Mercure de France, 1899. En 8.^a

De la plana 112 á la 141, son autor en Henry Detouche, entremig d' algunes disgressions filosófiques, s' ocupa del Mont-serrat, ilustrant la seua relació ab dos dibuix del mateix autor. Noresmenys acompanyen la portada de la obra una reproducció de la vista general de la montanya, gravada l' any 1601, e una vinyeta ab l' escut del Mont-serrat,

—ROMERIA A MONISERRAT. «La Talia Catalana» a la Romeria de totes les Associacions catoliques a Montserrat.—Barcelona, 1899, Any II. N. 63. En 4.^t

Nombre extraordinari, del dit periòdich, endreçat tot ell a la descripció de la Romeria.

—MONTSERRAT. «Album Salón».—Centro editorial artístico de M^guel Seguí, (1899). En fo.^t

Nombre extraordinari, ilustrat ab 25 vistes fotog. colorides. 8 planes de text e una fulla solta al la *Salve monserratina* del P. Ametller.

OBRES DE DATA INCERTA

—APUNTES HISTÓRICOS É INDICE DE MONTSERRAT (?) del Pare Fr. D. Agustí Bragao, Abat e Arxi. er del Monestir.

Ms. reclus en l' Arxiu del M.* L' any 1832, essent encare inèdit, en J. M.* de Mas & Cases va extractar-ne la impugnació del auror sob e la ligenda del Garí, axícom algunes notizies referents a la ermita de Santa Cecilia. (V. *Ensayos-históricos*. (1882).

—DE LA JURISDICCION DEL R. MONASTERIO DE MONSERRATE. Ms. de Fra Joan Garín (francès). Conté encare les obres següents: *De memorialee en derecho*.—*Vidas de muchos monjes, ermitaños y legos de M.**.—*Catálogo de los Abades, monjes y hermitaños de M.** (Sarra & Portius, *Epítome*).

—HISTORIA DE MONSERRATE.

Ms. en fol. d' en Sanxo Puelles, existent a la biblioteca del comte de Gondomar, (Muñoz, *Dicc. Bibl Hist.*)

—POEMA HERÓICO del origen, antigüedad é invención de Ntra. Sra. de Monserrate, y descripción de su sagrada montaña y ermitorio, por el Rmo. P. Mtro. Fr. Francisco Ortega, predicador de su Majestad y monje profeso del mismo Santuario. En 4.^t (s nsany ni lloch d' impressió).

Probablement fou estampat a Anvers. Està escrit aquest poema en octaves e consta de sis posades o estancias: la darrera conté la vida de Joan Garí. (Muñoz)

—*Descripción de Cataluña*. Población de España, de Mendez de Sylva. Caps. XIX e XXIII. (Marcillo, Crisi).

—*Viajes de Nicolás de la Cruz*. Lib. II. pgs. 147. (Marcillo).

—*Las cinco excelencias de España*, de Penya'osa. Excel. 5, cap. 21. (Marcillo).

—*De sacris peregrinationibus*, de Grissero. Lib. 2, cap 6 (Marcillo).

—*Chronica Sancta Deipara... in vita Jo. Guarini*, de Gonono. (Marcillo).

—*Memorial del rey Felipe IV*, del P. Francesch Crespo. Pág. 44. (Marcillo).

—El MISTERIOSO MONTERRATE. Ms., vers 1660, s'gons A. Forcada.

—*Tabula Geographica Cathalon*, de Joan Blaen. Espanya I, fol. 334.

—*Vida del venerable P. Pedro Claver*, del P. Joseph Fernandez, S. J. Pág. 27.

—*Historia de Carlos V*, por F. Prudencio Sandoval, bisbe. T. II.

—*Milicia Mercenaria*, de Ribera. Reflex V, fol. 611, n.ºs 32 e 33.

ANTONI BULBENA Y TUSSELL.

(Acabará)

*
* *

A LA SRTA. ADELA CUSPINERA
INTERPRETADORA FIDEL DE LAS TONADAS POPULARES

No se que hi ha en las cançons
en las cançons de ma terra
que quan las sento cantar
sempre 'm fan venir tristosa.
(fiera y Be-tr'n)

La donsellà ab dolç encís
canta y refila
cançonetas del temps vell
que 'm son delícia.

Van entrant en lo meu cor
sas melodías
com rosada qu'entendreix
las flors musties.

L' esglayant del «Compte Arnau»
¡que n' es de trista!
m' encomana y tot á mi
sa melangia.

«Senyor mestre» també 'm plau,
tota jolius;
«Lo pardal» y «L' rossinyol»,
«Mambrú» y «La viuda».

«Filadora» tral-larán
bellugadissa,
tot rodant, rodant lo fus
diu que prim fila.

Y tu ho cantas ab tant pler,
hermosa nina,
qu' encomanas la tristor
com l' alegría.

«Montanyas de Canigó»
jo escoltaria,
qu' en tos llabis han de ser
anyoradissas.

Per sentirte refilar
cada matina,
tot alló que mes estim'
t' ho donaria.

ASSUMPTA DE VALLORS.

GAZETILLES

Los tres articles *La Creu y la mort* de nostre Mossen Cinto s' han publicat traduïts al castellà en l' important periódich de Cádiz, *El Observador*.

La traducció, molt cuidada per cert, ha sigut feta per en Florenci Vilaseca.

Hem rebut la visita del novell y ja valent confrare *La Veu de Tortosa*, ab quin deixém ab gust establert el cambi, aixís com ab la *Revista de Sabadell*.

Hem rebut aixís mateix el núm. 13 de *La Academia Católica* de Sabadell, butlletí que dú la crónica de la societat del mateix nom, instalada ab rialler éxit fa vint y nou anys.

Per falta d' espay no podém incloure, ni ho poguerem ja en el passat, el fallo del jurat calificador del Certamen organitzat p' el *Semanario de Reus*.

Per les notícies que 'n tenim promet ser de primera.

Próximament (se diu que á primers d' any) apareixerá á Lleyda un confrare catòlich regionalista titolat *Lo Campanar del Castell*. Ha cessat de publicar-se en la mateixa capital lo setmanari humorístich *Lleyda Catalana* y s' anuncia la desaparició de *La rialla*, altre periódich de broma, que honrosament cedeixen el puesto pera treballar en be del avens de nostres idees á la valenta *Veu del Segre* y al nou *Campanar*.

Amunt sempre.

Lo volúm dels jochs florals de Colonia es un primer tipogràfic. Conté ademés de totes les composicions premiades, les que ab motiu de la inauguració endressaren á Colonia la flor y nata de nostres literats, publicant ademés una verdadera munió de retrats de les primeres figures que han contribuït al seu lluhiment.

Agrahim al Sr. Fastenrath l' envió del exemplar ab que 'ns ha favoregut.

Lo notable compositor En Joan Carreras y Dá-gas ens ha honorat ab l' envió d' un exemplar de sa nova obra musical *Paráfrasis del Ave Maria*, arreglada pera cant y piano. Es una composició que no desdiu en res ni per res el bon nom del autor, y que com tot lo seu ho recomaném devotament als llegidors de LA CREU.

La cansó *Dalt del Cel* publicada en altra part d' aquest número ha sigut traduïda al castellà per nostre company En Lluís C. Viada y Lluch y publicada ab música de P. M. Alvarez per la casa editorial Pujol y C.^a del Portal del Angel, 1.

Lo dia 3 del corrent celebrá l' Academia de la Juventud Católica de Vich, una lluhida vetllada literaria-musical en honor del Dr. Torras y Bages son Prelat. Hi prengueren part ademés de altres distingidas personalitats, nostres amichs y confreres Marian Callis y Collell distingit escriptor festiu y

'l Samsonier del Rigart D. Miguel de Raguer, un devot entusiasta del Rector de Vallfogona y seguidor de sa escola; los treballs del senyor de Raguer si no s'ajustan en elegancias literarias de forma, entranyan sempre un fondo d'apreciar. A causa d'escaurers la festa de l'Imaculada en la setmana aquella quin nombre anava tot dedicat á Escoto no poguerem publicar la poesia que dit Senyor dedica á son Ilustre Prelat y que 'ns oferí. En dita vetllada 's cantá *La Barretina* de Mossen Cinto, publicada en un dels números passats de LA CREU.

Lo dimecres 6 del corrent en la capella de la Casa Provincial de Caritat, se celebraren los funerals per l'etern descans del que en vida fou director de la banda d'aquell Alberch D. Climent Cuspinera. Lo temple plé de gom á gom donava una idea de las simpatias que tenia 'l difunt. LA CREU DEL MONTSENY, que hi estigué representada torna á demanar una oració per l'ànima del artista, als llegidors.

¡Ay d'ells! y *Un catalanista* son dos produccions teatrals dels dos germans Fidel (A. C. S.) y Joseph Quera Córdoba, fervents defensors de la causa catalanista. Lo primer, d'en Fidel que tant anyorém es un hermós quadret basat en lo funest any 35 y está escrit ab una prosa galana y facil que prova una vegada mes las esperanças que 's tenian fundadas en lo difunt. Lo segon, en col·laboració dels dos es un entretingut monolech de recomanables condicions y d'oportunitat verdadera are que tant se debat la cuestió catalanista. Al dedicar un recort coral al difunt y al felicitar calurosament al Joseph, devém fer constar que 'ns plau que refresquin d'en tant en tant la bona memoria del pobre Fidel.

Lo domador y 'ls lleons

Un domador tenia engabiats
cuatre cadells robats
á una lleona,
mes com tan jovens eran, sens cap por
los castigá ab furor
á cada estona,

Los cadelllets plorant ¡pietat! l'hi deyan
quan lo fer rostres veyan
del domador,
mes ¡ay! com mes ploravan mes patian
puig del seu amo encenían
lo mal humor.

Per fi lo jorn vingué de la venjança
que algunas voltas ja en eix mon s' alcança
lo castich merescut;
los cadelllets, grossos lleons es feren
las ungles y 'ls ullals ab ells cresqueren,
lo braç se 'ls feu nervut.

Lo domador un jorn al castigarne
un d'ells cercat per tots ja 's va trovarne
veyentse ben perdut
y axí 'l mes vell ab veu potent diguéli:
«s' acabat ja lo temps del cautiveri
«declárat per vençut.»

Y dit aixó tots sobre d'ell saltaren
y al seu butxí, crudels, despedaçaren
fentli pagá 'l rebut;.....
¡ay de vosaltres, dictadors in-nobles
lo día en que las víctimas dels pobles
en força hagin crescut!

JAUME BOFILL Y MATAS

PÁ DE SANT ANTONI ⁽¹⁾

Lo nostre pa de cada dia donáunos
Senyor en lo dia de avuy.

Suma anterior. . . ptes. 242'72

Joan Muntaner y Oller
per un favor rebut y
altres que espera al-
cansar. . . . . 1'00
L. V. per promesa feta
al Sant. 0 50
Un devot per favors re-
buts de Sant Antoni. 9'70
Un almoyna. . . . . 0'10
LA CREU DEL MONTSENY
per sos redactors y
colaboradors. . . . 1'00

Suma total. . . . . 255'02

PROMESAS

Un devot Antoniá promet 5 pessetes pel pa de
Sant Antoni, si obté una gracia que li demana.

¡Gloriós Sant Antoni! A vostres peus poso humil-
ment ma petició y es que si m'afavoriu en el negoci
que en els 13 dimars vos demano, prometo, p'el Pa
dels pobres el 5 per cent.

A. SABRIÁ.

(1) Les almoynes poden depositarse en la caixa-bussó que hi ha á l'entrada de la Administració ó enviarse per correu, acompanyantse sempre que 's puga una noteta denotant sa procedencia y el mmo porque n's fa la almoyna.

OBRES DE MOSSEN JACINTO VERDAGUER

L' Atlántida

POEMA

encuadernat ricament

4 PESSETES

JESUS INFANT

TRILOGIA

ab tres fototopies

3 PESSETES

Se venen als preus indicats, en la Administració de nostre periódich aixís com totes les del mateix autor, no agotades.

Imprempta Antoniana

76 - GERONA - 76

BARCELONA

Aquesta casa, única en sa classe, fundada ab l'únic y exclusiu objecte de reglamentar en sos tallers lo treball cristià, ofereix sos serveys al públich, ab la seguretat de que pot competir en tots conceptes ab els demés establiments d' esta industria.

No s' admet cap treball contrari á la Fe ó Moral catòliques.

Se compran y venen

TOTA MENA DE LLIBRES VELLIS

EN LO DESPATX DE

N' ANTÓN CASTELLS

Portaferrisa, 16, escala

BARCELONA

Calendari Seráfich - Antonia

PERA 1900

Aqueix preciós Calendari que ab tanta acceptació ha sigut rebut en anys anteriors per els Terciaris Franciscans y devots de Sant Antoni, es ven als preus de

Calendari, cartró y taco.. . . . 0'50 ptes.
Taco solt . . . . . 0'30 "

En les demandes al per major, es farán rebaixes convencionals. No s' enviarán per correu menos de 6 calendaris. L' import es remet al fer la demanda y aqueix deu dirigir-se á l' administració de *La Voz de San Antonio*. Sevilla. — Villanueva del Ariscal. — Convento de Loreto.